

Op Stapel 2017-16

28 november 2017

In de rubriek Op Stapel geven de collega's van de afdeling Onderwijsorganisatie en -personeel kort toelichting bij ontwerpregelgeving die eerstdaags wordt behandeld in het Vlaams Parlement (decreten) of door de Vlaamse Regering wordt goedgekeurd (besluiten).

De toelichting geeft de stand van zaken weer bij het afsluiten van de onderhandelingen in Sectorcomité X. Definitief uitsluitsel kan uiteraard alleen de tekst geven die in het Belgisch Staatsblad wordt gepubliceerd.

Voor bijkomende inlichtingen kunt u terecht bij:
GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap
Onderwijsorganisatie en -personeel
Guido Liessens
guido.liessens@g-o.be

Jan Brewee
jan.brewee@g-o.be

U kunt er ook terecht met uw commentaar, opmerkingen, bedenkingen en suggesties bij de toelichting.

In deze aflevering:

- **Secundair onderwijs:** modernisering (uitvoeringsbesluit)

Ontwerp-BVR houdende sommige maatregelen betreffende de modernisering van het secundair onderwijs

In *Op Stapel 2017-15* van 24 november 2017 kreeg u toelichting bij het decreet over de modernisering.

Vandaag schotelen we u het uitvoeringsbesluit voor.

Het BVR geeft een overzicht van de structuuronderdelen in het gemoderniseerde secundair onderwijs:

- voltijds gewoon secundair onderwijs en het buitengewoon secundair onderwijs, opleidingsvorm 4: eerste graad:
 - a) het eerste leerjaar A;
 - b) het eerste leerjaar B;
 - c) in het tweede leerjaar A: de elf basisopties en pakketten binnen de basisopties (* is een nicheoptie of -pakket):
 - 1) Economie en organisatie;
 - 2) Kunst en creatie (*);
 - i. Artistieke vorming;
 - ii. Ballet;
 - iii. Creatie en vormgeving;
 - 3) Klassieke talen (Grieks en Latijn);
 - i. Grieks-Latijn;
 - ii. Latijn;
 - 4) Maatschappij en welzijn;
 - 5) Moderne talen en wetenschappen;
 - 6) Sport;
 - 7) Rudolf Steinerpedagogie;
 - 8) STEM-technieken (toepassingsgericht);
 - i. Agro- en biotechnieken;
 - ii. Bouw- en houttechnieken;
 - iii. Grafische communicatie en media;
 - iv. Maritieme technieken (*);
 - v. Mechanica-elektriciteit;
 - vi. Textiel (*);
 - 9) STEM-wetenschappen (meer conceptueel);
 - i. Industriële wetenschappen;
 - ii. Techniek-wetenschappen;
 - 10) Voeding en horeca;
 - 11) Yeshiva;

d) in het tweede leerjaar B: de zeven basisopties en pakketten binnen de basisopties (* is een nicheoptie of -pakket):

- 1) Economie en organisatie;
- 2) Kunst en creatie (*);
- 3) Maatschappij en welzijn;
 - i. Haar- en schoonheidszorg;
 - ii. Mode (*);
 - iii. Verzorging;
- 4) Opstroomoptie;
- 5) Sport;
- 6) STEM-technieken;
 - i. Elektriciteit;
 - ii. Hout en bouw;
 - iii. Land- en tuinbouw;
 - iv. Mechanica;
 - v. Printmedia;
 - vi. Schilderen en decoratie;
 - vii. Textiel (*);
 - viii. Zeevisserij en binnenvaart (*);
- 7) Voeding en horeca;
 - i. Bakkerij-slagerij;
 - ii. Restaurant en keuken;

- in het voltijds gewoon secundair onderwijs, tweede en derde graad, en het buitengewoon secundair onderwijs, opleidingsvorm 4, tweede en derde graad: de studierichtingen zoals opgenomen in de matrix;
- in het deeltijds beroepssecundair onderwijs en de leertijd: de opleidingen zoals opgenomen in de matrix;
- in het buitengewoon secundair onderwijs, opleidingsvorm 1 en 2 zoals opgenomen in de matrix;
- in het buitengewoon secundair onderwijs, opleidingsvorm 3: de observatiefase;
- in het buitengewoon secundair onderwijs, opleidingsvorm 3, opleidingsfase, kwalificatiefase en integratiefase: de opleidingen zoals opgenomen in de matrix.

Als een school een basisoptie wil realiseren op het niveau van de optie zelf en niet via een pakket, dan moet ze dat doen met maximaal drie samenhangende vakken.

In een bijlage bij het BVR wordt per niche-structuuronderdeel vermeld wat de concrete beperking inhoudt en hoeveel scholen per net in het aanbod ervan kunnen voorzien.

Een andere bijlage is een concordantietabel van de oude naar de nieuwe structuuronderdelen.

Uiterlijk om de vijf schooljaren screent de overheid de actualiteitswaarde van de basisopties van het voltijds gewoon secundair onderwijs en het buitengewoon secundair onderwijs, opleidingsvorm 4, en de structuuronderdelen van de matrix.

Principes die daarbij gehanteerd worden zijn:

- voor domeinoverschrijdende structuuronderdelen met finaliteit doorstroom: de aansluitingsmogelijkheden op en de slaagcijfers in het hoger onderwijs, globaal genomen over de studiegebieden in het hoger onderwijs heen;
- voor domeingebonden structuuronderdelen met finaliteit doorstroom: de aansluitingsmogelijkheden op en de slaagcijfers in de studiegebieden van het hoger onderwijs die aansluiten op het studiedomein van het secundair onderwijs;
- voor structuuronderdelen met finaliteit arbeidsmarkt: de stand van zaken op het vlak van beroepskwalificaties, arbeidsmarkt en tewerkstelling;
- voor structuuronderdelen met dubbele finaliteit: de aansluitingsmogelijkheden op en de slaagcijfers in de studiegebieden van het hoger onderwijs die aansluiten op het studiedomein van het secundair onderwijs enerzijds en de stand van zaken op het vlak van beroepskwalificaties, arbeidsmarkt en tewerkstelling anderzijds.

Houders van het getuigschrift basisonderwijs kunnen als regelmatige leerlingen tot het eerste leerjaar A worden toegelaten.

Tot het eerste leerjaar B kunnen als regelmatige leerling worden toegelaten:

- houders van het getuigschrift dat aangeeft welke doelen de leerling in het basisonderwijs heeft bereikt;
- leerlingen die uiterlijk op 31 december na de aanvang van het schooljaar twaalf jaar zijn geworden;
- leerlingen die tijdens het schooljaar overgaan van het eerste leerjaar A naar het eerste leerjaar B na gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad.

Tot het tweede leerjaar A kunnen als regelmatige leerling worden toegelaten:

- leerlingen die het eerste leerjaar A met vrucht hebben beëindigd;
- leerlingen die het eerste leerjaar B met vrucht hebben beëindigd na gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad;
- leerlingen die het tweede leerjaar B met vrucht hebben beëindigd in de opstroomoptie;
- leerlingen die het tweede leerjaar B met vrucht hebben beëindigd in een andere basisoptie dan de opstroomoptie na gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad;
- leerlingen die tijdens het schooljaar overgaan van het tweede leerjaar B naar het tweede leerjaar A na gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad.

Verandering van basisoptie in het tweede leerjaar A tijdens het schooljaar is toegestaan na gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad.

Tot het tweede leerjaar A kunnen als regelmatige leerling worden toegelaten:

- leerlingen die het eerste leerjaar A met of zonder vrucht hebben beëindigd;
- leerlingen die het eerste leerjaar B hebben beëindigd (al dan niet met vrucht);
- leerlingen die uiterlijk op 31 december na de aanvang van het schooljaar veertien jaar zijn geworden;
- leerlingen die tijdens het schooljaar overgaan van het tweede leerjaar A naar het tweede leerjaar B (na gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad).

Verandering van basisoptie in het tweede leerjaar B tijdens het schooljaar is toegestaan na gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad.

Tot het eerste leerjaar van de tweede graad van een studierichting van de finaliteit doorstroom of de dubbele finaliteit kunnen als regelmatige leerling worden toegelaten:

- leerlingen die het tweede leerjaar A met vrucht hebben beëindigd;
- leerlingen die het tweede leerjaar B met vrucht hebben beëindigd in de opstroomoptie;
- leerlingen die het tweede leerjaar B met vrucht hebben beëindigd in een andere basisoptie dan de opstroomoptie na gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad;
- leerlingen die het eerste leerjaar van de tweede graad in een studierichting van de finaliteit arbeidsmarkt met vrucht hebben beëindigd na gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad.

Verandering van studierichting tijdens het schooljaar kan tot 15 januari.

Tot het eerste leerjaar van de tweede graad van een studierichting van de finaliteit arbeidsmarkt kunnen als regelmatige leerling worden toegelaten:

- leerlingen die het tweede leerjaar A of het tweede leerjaar B met vrucht hebben beëindigd;
- leerlingen die uiterlijk op 31 december na de aanvang van het schooljaar vijftien jaar zijn geworden.

Verandering van studierichting tijdens het schooljaar kan tot 15 januari.

Voor het eerste leerjaar A en het eerste leerjaar B waarin de school in de tweede en de derde graad enkel het studiedomein kunst en creatie of het studiegebied ballet aanbiedt, voor de basisoptie kunst en creatie in het tweede leerjaar A en het tweede leerjaar B en voor de onderverdelingen¹ van het studiedomein kunst en creatie kan de school een geschiktheidsproef organiseren. Enkel leerlingen die door de toelatingsklassenraad op die proef positief geëvalueerd zijn, worden dan toegelaten.

¹ Onderverdeling: een basisoptie in het tweede leerjaar A en B van de eerste graad of een studierichting in (een leerjaar van) de tweede en de derde graad.

Het oriënteringsattest B verdwijnt in het eerste leerjaar A en B (een C-attest kan er enkel in uitzonderlijke omstandigheden) maar de delibererende klassenraad kan beslissen de leerling in het tweede leerjaar A of het tweede leerjaar B remediëring op te leggen of de leerling van de toegang tot een of meer basisopties van het tweede leerjaar A of het tweede leerjaar B uit te sluiten. Die remediëring is een plicht voor de leerling, maar ook een recht: verandering van school doet aan geen van beide afbreuk.

In het eerste en tweede leerjaar van de tweede graad kan het oriënteringsattest A ook een advies inhouden om over te stappen naar een studierichting met een hoger abstractieniveau.

Het oriënteringsattest B kan ook niet worden toegekend in het eerste leerjaar van de derde graad van het algemeen, het kunst- en het beroepssecundair onderwijs.

In de eerste graad vermeldt het oriënteringsattest C dat de leerling het leerjaar in de school in kwestie zonder vrucht heeft beëindigd; in de tweede en de derde graad dat de leerling het leerjaar zonder vrucht heeft beëindigd of dat hij het leerjaar en de onderverdeling slechts gedurende een gedeelte van het schooljaar heeft gevolgd.

Overzitten in het voltijds gewoon secundair onderwijs kan in de volgende gevallen:

- de leerling opteert voor het eerste leerjaar A nadat hij het eerste leerjaar B met vrucht heeft beëindigd;
- de leerling opteert ervoor het eerste leerjaar A of het eerste leerjaar B over te doen nadat hij het leerjaar in kwestie niet met vrucht heeft beëindigd;
- de leerling opteert voor dezelfde of een andere onderverdeling nadat hij het leerjaar in kwestie niet met vrucht heeft beëindigd;
- de leerling opteert voor een andere onderverdeling nadat hij het leerjaar in kwestie met vrucht en zonder beperkingen heeft beëindigd. Eventueel (als de ouders of de leerling er het CLB om verzoeken) geeft het centrum voor leerlingenbegeleiding voorafgaandelijk (een overigens vrijblijvend) advies;
- de leerling opteert voor dezelfde of een andere onderverdeling nadat hij het leerjaar in kwestie met vrucht maar met beperkingen heeft beëindigd. Na een gunstig advies van de delibererende klassenraad. Eventueel (als de ouders of de leerling er het CLB om verzoeken) geeft het centrum voor leerlingenbegeleiding voorafgaandelijk (een overigens vrijblijvend) advies.

Het **GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap** gaat niet akkoord met het ontwerp.

Het GO! gaat niet akkoord met de uitwerking van de modernisering zoals die gestalte kreeg in het decreet en verder wordt uitgerold in het besluit.

De hervorming van het secundair onderwijs moest tegemoet komen aan een aantal aanslepende problemen. Ze moest iets doen aan de ongelijke instroom en ze moest de ongekwalificeerde uitstroom terugdringen van vooral leerlingen met een zwakke socio-economische achtergrond. Ze moest het watervalstelsel en het zittenblijven aanpakken, onder meer door het statusverschil in doorstroomrichtingen en arbeidsmarktgerichte

opleidingen weg te werken en door, via een brede basisvorming, leerlingen in staat te stellen gaandeweg hun eigen talenten en aspiraties te ontdekken. Ze moest ook perk stellen aan de terugval van de toppresterders en middenmoters. Ze moest wieden in de wildgroei van studierichtingen. Maximale en volwaardige participatie van elke leerling stond voorop, ook al omdat iedereen ervan overtuigd was dat we ons niet langer kunnen veroorloven ook maar enig talent verloren te laten gaan.

Het GO! twijfelt er sterk aan dat die modernisering zoals ze werd vertaald in het decreet en het voorliggende besluit, de instrumenten aanreikt om de oorspronkelijke doelstellingen ook effectief op het terrein te realiseren.

Het GO! blijft ook nu, bij dit uitvoeringsbesluit, met vragen zitten. De overheid kon of wou tijdens de onderhandelingen geen afdoende en inhoudelijk valabele verantwoording geven bij een aantal beleidskeuzes. Algemeen gesproken heeft het GO! het aanvoelen dat de partners tijdens de onderhandelingen wel hun vragen konden stellen, hun bezorgdheden konden uiten en hun opmerkingen ventileren, maar dat er, politiek gesproken, weinig manoeuvreerruimte is om veel ter discussie te stellen – wát ook de argumenten zijn – en dat er dus ook niet veel inhoudelijk debat meer kon worden gevoerd.

Zo kon de overheid niet duidelijk maken wat de zin is van een niche-aanbod in de basisopties/pakketten en waarom precies de ene basisoptie niét en de andere wél een niche-optie is. Door bepaalde basisopties als ‘niche’ te *labelen* kunnen niet alle basisopties Vlaanderenbreed worden aangeboden. Dat staat haaks op de functie van de eerste graad. De modernisering van het secundair onderwijs moest van de eerste graad net een **brede** eerste graad maken, die de leerlingen maximaal in staat moest stellen te proeven ván en zich te oriënteren in de **hele** waaier aan mogelijkheden. Zeer concreet vindt het GO! het problematisch dat leerlingen de basisoptie *Kunst en Creatie* enkel zouden kunnen volgen in een beperkt aantal scholen. Zo krijgen heel wat leerlingen niet de mogelijkheid in aanraking te komen met het brede spectrum kunst en creatie. Het beperkt ook de mogelijkheden van net die schoolbesturen die er wél bewust zouden voor kiezen de opdeling in onderwijsvormen (toch geassocieerd met het nefaste waternalstelsel) te doorbreken.

De overheid maakte ook niet duidelijk waarom het besluit dat voorziet in schakelmogelijkheden tijdens het schooljaar (tot 15 januari) gedurende het hele traject, die schakelmogelijkheid niét toestaat in de loop van het eerste leerjaar B naar het eerste leerjaar A. Overzitten in 1 A voor een leerling die met vrucht 1 B heeft beëindigd, kan wél. De modernisering van het secundair onderwijs moest toch het overzitten tegengaan en tegelijk vrij baan geven aan opstroomers (als beter alternatief voor het waternalstelsel) (#zalmpincipe)?!

De overheid maakte niet duidelijk op welke wijze nu ook effectief gesnoeid wordt in de basisopties. Het onderscheid tussen ‘basisoptie’ en (onderliggend) ‘pakket’ is eerder theoretisch. De proliferatie van basisopties en ‘onderliggende’ pakketten bestendigt de mogelijkheid voor scholen om al vroeg in het curriculum geprononceerde en gespecialiseerde keuzes te maken. Ook hoe het niet-nichekarakter van pakketten binnen niche-opties moet worden geïnterpreteerd, werd niet echt duidelijk. Zo stelt het GO! vast dat in 2 A de basisoptie *Kunst en Creatie* een ‘niche’ is, maar dat dat dan weer niét geldt voor de onderliggende pakketten *Artistieke vorming*, *Ballet* en *Creatie en vormgeving*. Heel consequent lijkt dat toch niet (je zou het zelfs andersom verwachten).

De overheid maakte niet duidelijk waarop de basisoptie met de naam 'opstroomoptie' slaat – een naar inhoud niet nader ingevulde optie met – relatief – betere perspectieven voor de leerling. De leerling kan vanuit de opstroomoptie inderdaad opstromen naar 2 A, zonder dat de toelatingsklassenraad daarover zijn zeg moet doen. Maar wat is de meerwaarde van zo'n inhoudelijk niet gepreciseerde basisoptie met zo'n beperkt voordeel? Wat zo'n optie alvast wél doet: ze brengt een hiërarchisering binnen in het in principe geëgaliseerde veld van basisopties. Voor het GO! zou elke basisoptie maximale opstroommogelijkheden moeten bieden (#zalmpincipe); in die zin vloekt alleen al de benaming 'opstroomoptie' met de hele opzet. Overigens geldt in 2 A iets vergelijkbaars binnen STEM, dat wordt opgedeeld in 'STEM-wetenschappen (meer conceptueel)' en 'STEM-technieken (toepassingsgericht)' (samen goed voor 2 basisopties en 8 pakketten). De expliciete kwalificatie in de benaming zelf van de basisoptie, 'meer conceptueel' versus 'toepassingsgericht', is een voorafname op de inhoudelijke invulling van de opties en, is, wat het GO! betreft, een onnodige inmenging van de overheid in het werk van de leerplanmakers.

De overheid maakte niet duidelijk waarom een B-attest zou moeten kunnen clausuleren naar 'onderwijsvorm', naast 'finaliteit' en 'studierichting'. 'Studiedomeinen' en 'finaliteiten', geconcretiseerd in studierichtingen, definiëren sluitend de matrix; 'onderwijsvormen' (in het ontwerpdecreet, ten onrechte, de 'derde dimensie' van de matrix genoemd), voegen daar niets aan toe. Meer dan *statuslabels* zijn, in de nieuwe structuur, ASO, KSO, TSO en BSO dan ook niet: *labels* waardoor scholen alsnog de kans krijgen zich met hun aanbod te profileren. Bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen van de modernisering van het secundair onderwijs doen zij beslist niet.

De overheid maakte niet duidelijk wat het baat het in 1 A en 1 B niet meer te hebben over een B-attest, maar over een A-attest met de mogelijkheid tot clausulering.

Ook werd ten slotte niet duidelijk waarom bij de screening van de actualiteitswaarde en de bijsturing van het studieaanbod – maar vooral ook bij het beoordelen van programmatieaanvragen – van arbeidsmarktgerichte studierichtingen of studierichtingen met dubbele finaliteit de SERV zo'n prominente rol moet spelen. De SERV is al vertegenwoordigd in de VLOR en kan daar zijn standpunt te kennen geven (zo nodig als minderheidsstandpunt). Geen enkele andere geleding in de VLOR krijgt zo'n expliciete stem.

Het GO! merkt nog op dat de keuze van de pedagogisch-didactische methode een zaak van de school is en van haar pedagogische vrijheid. Het GO! heeft het er dan ook moeilijk mee dat de overheid oplegt (art. 1, § 3) dat de doelen van de basisopties (als de basisopties niet via pakketten worden aangeboden), via vakken moeten worden gerealiseerd.

Het GO! dringt er verder op aan dat de niche-tabellen in de bijlage zouden worden geactualiseerd op basis van de laatste stand van zaken vóór het ingaan van de modernisering. Ook de recent goedgekeurde programmaties moeten meegeteld worden. Het GO! had begrepen dat de overheid dat ook expliciet in het besluit, of toch in een engagement bij het besluit, zou opnemen.